53112334: สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยววิถีถิ่น / การจัดการแหล่งท่องเที่ยว / ชุมชนเกาะศาลเจ้า

ระพีพัฒน์ เกษโกศล การจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์. 157 หน้า.

การศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของย่านนี้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน จากการศึกษาพบว่าชุมชนเกาะศาลเจ้าเป็นชุมชนชาวสวนดั้งเดิมของย่านบางกอกหรือกรุงเทพมหานครที่ยังคงความโดดเด่นและมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในช่วง 7 ปี ที่ผ่านมา ชุมชนเกาะศาลเจ้าเขตตลิ่งชันนี้ ได้มีผู้นำคนสำคัญคือ นายทวีศักดิ์ หว่างจันทร์ มองเห็นศักยภาพของพื้นที่และทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่า จึงได้ เริ่มจัดการพัฒนาพื้นที่ในการเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยววิถีถิ่น พร้อมกับกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการตระหนักรู้ถึงคุณค่า ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยร่วมกันฟื้นฟูชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้โดยใช้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นำเสนอเรื่องราววัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชาวสวนที่สะท้อนวิถีความเป็นไทยในรูปแบบที่เรียกว่า “การท่องเที่ยววิถีถิ่น”

จากการศึกษาพบว่าชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่องมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าน่าสนใจ พบเห็นได้ยากในเขตเมืองหลวง บรรยากาศวิถีชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในสังคมเมืองที่โหยหาอดีต จึงทำให้ชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่องกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีถิ่นที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกับการพัฒนาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามทุกวันนี้ชุมชนยังขาดอำนาจในการต่อรองการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากยังต้องพึ่งพาการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทางเรือจากตลาดน้ำคลองลัดมะยม แต่ด้วยศักยภาพของผู้นำ คนในชุมชน จุดเด่นของพื้นที่ระบบนิเวศน์ของความเป็นเกาะเล็ก ๆ และพื้นที่เกี่ยวเนื่องที่ยังมีแหล่งเรียนรู้อีกมาก การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีถิ่นของชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จึงควรพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างบูรณาการ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการขับเคลื่อนสร้างศักยภาพคนในชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อยกระดับชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่องให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีถิ่นที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร และเป็นชุมชนต้นแบบด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อชุมชน

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา..... ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

53112334: MAJOR: CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT
KEY WORD: FOLK IDENTITY / TOURISM MANAGEMENT
RAPEEPAT KETKOSOL: MANAGEMENT OF FOLK IDENTITY TOURISM IN KOH SAN CHAO COMMUNITY TALING CHAN DISTRICT BANGKOK. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. SUPAPORN JINDAMANEEROJ, PhD 157 pp.

The study on "Folk identity Tourism Management in Koh San Chao Community, Taling Chan District, Bangkok Metropolis" was a qualitative research focusing on the tourism management in Koh San Chao Community and the neighboring areas in Taling Chan District, Bangkok Metropolis to find the way for tourism development in this neighborhood creatively and sustainably. Koh San Chao Community is found from the study as the traditional orchard farmer's community in Bangkok that still remains its remarkable and unique culture. During the past 7 years, Mr. Taweesak Wangchan, the important leader of this Taling Chan community has seen the potentiality of the area and the value of its cultural resources and therefore began the management of area development as the learning resource and folk identity tourism. At the same time, there has been an encouragement concerning the community participation and realization of the value and importance of the environment and the existing cultural heritage in the community by helping to restore the community using tourism activity as a tool to preserve the environment, lifestyle and culture of the community based on the sustainable tourism, portraying the stories of cultures, traditions and lifestyles of orchard farmers that reflected the way of Thai being called "folk identity tourism."

It is found from the study that Koh San Chao Community and the neighboring areas had their valuable and interesting cultural uniqueness that was hard to find in the metropolis. The atmosphere of folk identity in this community was in harmony with the need of city people yearning for the past and made Koh San Chao Community and its neighboring areas become a presently very popular place for folk identity tourism. Most people in the community had all been agreeing with the developments so far. However, the community lacked the power of negotiation these days concerning tourism management since they were still very much dependent on the boat transfers from Klong Lad Mayom Floating Market, the only way for tourists to get access to the neighborhood. Anyway, there were still many more learning places with the potentials of the leader, the members of the community, the strong points of the areas, the eco-system of being an islet and the neighboring areas. Therefore the development of folk identity tourism in integrative ways by giving importance to creating the learning process and propelling for human potential in the community through various development activities, in order to upgrade Koh San Chao Community and its neighboring areas as Bangkok's important learning places and the prototype community for the tourism management by the community for the community.

Program of Cultural resource management Graduate school, Silpakorn University
Student's signature …… Academic Year 2014
Thesis Advisor's signature ……..……

กิตติกรรมประกาศ

กว่าจะเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ ข้าพเจ้าได้ผ่านความยากลำบากที่สุดครั้งหนึ่งในช่วงชีวิต ด้วยหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบเรื่องการท่องเที่ยวของเมืองหลวงทั้งด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาการท่องเที่ยว และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวภาคประชาสังคม ยิ่งนานวันก็ยิ่งมีเครือข่ายเพิ่มเติมอย่างกว้างขวาง จากภารกิจในหน้าที่ราชการและความคาดหวังของพี่น้องชาวเครือข่ายการท่องเที่ยว ทำให้ขาดสมาธิที่แน่วแน่ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ไปเป็นเวลานาน ทั้งที่ข้าพเจ้าเองได้เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนเกาะศาลเจ้าอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ แต่ไม่มีโอกาสเก็บข้อมูลตามหลักวิชาการได้มากนัก เพราะมุ่งเน้นกิจกรรมที่สร้างการรับรู้คุณค่าของทรัพยากรที่ชุมชนมี บางครั้งต้องทำงานหนักพร้อมกับค้นคว้าตำราเอกสารวิชาการควบคู่กันไป จนล้มป่วยไปครึ่งเดือน ทั้งที่ไม่เคยเจ็บป่วยมาเป็นเวลาหลายปี ข้าพเจ้าจึงพักงานวิจัยไว้ชั่วคราว จนกระทั่งวันหนึ่งมีเพื่อนรุ่นน้องได้พูดให้สติว่า ข้าพเจ้าทำงานหนักเกินไป ควรจะหาเวลาและตั้งใจทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จ จะได้ไปสอนหนังสือช่วยสร้างคนแบบข้าพเจ้าให้ออกมาช่วยชาติบ้านเมืองอย่างที่ข้าพเจ้ามุ่งหวังไว้ ซึ่งเป็นคำพูดที่โดนใจจนเกิดมานะลุกขึ้นมาวางแผนและเริ่มการทำวิจัยอย่างจริงจัง และบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่ง คือรองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า ที่คอยกระตุ้นเตือน ชี้แนะ ให้คำปรึกษา และกระทำทุกอย่างเท่าที่อาจารย์คนหนึ่งจะกระทำกับศิษย์เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดปัญญาจนมองเห็นแนวทางก้าวเดินสู่ความสำเร็จทางการศึกษาได้ ถึงขนาดที่เดินทางไปพักผ่อนในต่างประเทศ ท่านยังปรารภกับคนใกล้ตัวว่าอยากเห็นข้าพเจ้าประสบความสำเร็จการศึกษามาก ท่านยังได้ชี้แนะให้คำปรึกษาทุกเรื่อง คอยตรวจทาน ติดตามแก้ไข ชี้แนะข้อบกพร่องในงานวิจัยอย่างใกล้ชิด บางครั้งเดินทางลงพื้นที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจด้วยตัวท่านเอง จนงานข้าพเจ้าก้าวหน้าในระยะเวลาอันสั้น และต้องกล่าวถึงเพื่อนร่วมชีวิตของข้าพเจ้าคือคุณศิริวรรณ ปลื้มมาก ที่ช่วยเหลือทุกทุกอย่างทั้งการนัดหมาย ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเป็นเพื่อน ช่วยค้นหนังสือ พิมพ์งาน ตรวจทาน ให้ความเห็นด้วยความห่วงใย จนนาทีสุดท้ายของการทำงานจนงานศึกษาประสบความสำเร็จ กล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “ขาดเธอ ขาดใจ”

ข้าพเจ้าตั้งใจให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ช่วยสร้างความเข้าใจให้คนเห็นคุณค่า ความหมายของพื้นที่วัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับ “คนใน” ซึ่งเป็นหัวใจของการดำรงอยู่ของย่านวัฒนธรรม โดย “คนนอก” ควรกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของตน และควรจะสนับสนุนให้ “คนใน” มีความเข้มแข็งจัดการท้องถิ่นด้วยตนเองให้เกิดความยั่งยืน นำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังยืนต่อไป ดังเช่นคุณทวีศักดิ์ หว่างจันทร์ ผู้นำชุมชนเกาะศาลเจ้าได้กระทำเป็นตัวอย่างไว้ ท้ายที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอให้ความดีงามและประโยชน์ที่อาจมีขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นกุศลผลบุญแด่ นายเปรื่อง เกษโกศล และนางทองคำ เกษโกศล ซึ่งเป็นปู่และย่าของข้าพเจ้าที่ได้เลี้ยงดู อบรม ให้การศึกษาข้าพเจ้าตั้งแต่วัยเด็ก จนเติบโตก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ราชการและทำประโยชน์ให้สังคม เชื่อว่าท่านทั้งคงมีความสุข ภาคภูมิใจหลานชายคนนี้อยู่บนสรวงสรรค์